

TI-TO-PAR-TIJA

Ko bo Tito stopil na govorniški oder v veliki dvorani Gospodar = skega razstavišča za kolodvorom v Ljubljani in se oziral po kričečih delagatih, ki se bodo v torek, 22. t. m. zbrali na 7. kongresu Zveze komunistov Jugoslavije, ne bo le za dobrih pet let starejši in nekoliko ob širnejši okrog pasu. Marsikaj se je dogodilo od zadnjega kongresa novembra 1952. v Zagrebu. Delegati bodo skandirali in vpili Titu v čast in sebi in zdravi pameti v sramoto, a Tito se bo ob pogledu na zevajoče glave množice pač spomnil, kako so se delegati razhajali po 6. kongresu ponosno z novim imenom, novim statutom in novim programom. A v bistvu so le ostali člani stare partije, ki s škripanjem in ropotom, kot nekdanji dolenski tramvaj v Ljubljani, še vedno vozijo po izvoženih kolesnicah marksizma-leninizma.

Na zadnjem kongresu so sprejeli resolucijo, ki je ugotavljala, da "ZKJ v svojem delu ni in ne more biti neposredni delovni voditelj in naredbodavni organ v ekonomskem in državno-družbenem življenju, temveč s svojo politiko in ideološkim delovanjem, a predvsem s prepričevanjem deluje v vseh organizacijah, organih in ustanovah na sprovajanje svoje linije in stališč svojih članov." Preimenovanje iz Komunistične partije v Zvezo komunistov je bilo zamišljeno kot zunanji izraz spremembe v delovanju in vodenju. Dalo je dokajšen poudarek individualizmu. Komunisti naj bi kot bleščeči posamezniki predstavljali smetano družbe in vodili z vzledom in svojo izredno modrostjo.

Država admira

A tako v bistvu kot na zunaj ni prišlo do tako bleščečega zgle = da. Celo z imenom so pokazali, da se ni nič spremenilo. Kot nalašč, če = prav verjetno nehote, uporabljajo veliki komunisti - in mali komuni = sti za njimi, saj je očičje posnemanje izraz monolitnosti partije - ne roden izraz "člani Zveze komunistov" namesto enostavnega in kratkega "komunisti". Zakaj bi rabili eno besedo, če je mogoče uporabljati tri? To je pač le nepomembna malenkost, a vsekakor dobro odraža splošno razpoloženje in gledanje med titovci, ki se še vedno počutijo le člani partije, to je le ovce v čredi in ne krepki samostojni posamezniki. V tem se pač ni mnogo spremenilo.

Tudi država pač še ni odmrla in ne bo, kar je vsekakor jasno vsa kemu pametnemu komunistu. Umetnost je v tem, kako tolmačiš besede in kako jih zaviješ, da lahko trdiš, da država admira, čeprav bi preprost opazovalec mislil vse kaj drugega. Tako titovci trdijo, da država odmi = ra pri njih, ker ni več državnega kapitalizma, kot se je posebno pod Sta = linom bohotal v Sovjetski zvezi. Tudi v Jugoslaviji so imeli "admini = strativno dobo", ko se je državna birokracija vtikala v vsako zadevo in upravljala vsak posel. Titovci so opazili, da tako ne gre naprej že = pred kakimi desetimi leti in so v tem času razvili delavsko in družbe = no samoupravljanje, kot so ponosno krstili svoj izum. Šesti kongres je skušal prilagoditi partijo temu novemu razvoju.

Proces vladanja, ki je bil v administrativni dobi dokaj enostaven in grob, je postal posreden in zapleten. Včasih je komunistični biro = krat na primernem položaju enostavno rekel, naj bo tako in tako, pa je bilo, kot je hotel. Zdaj mora partija vplivati na vodilne ljudi ne sa = mo v državni upravi temveč tudi v industriji, gospodarstvu in lokalnih samoupravah. Toda ti kajpak tudi pripadajo partiji. Namesto okornega

sistema centralnega vodenja, ki se je zapletal v lastne napake in ne sposobnost, so uvedli nekoliko več okretnosti s samoupravo. Po drugi strani pa je to privedlo do novega pojava: mali in veliki oblastniki, ki jih podpira partija, so se razrasli v cesarje vsak na svojem omejenem področju v podjetjih in komunah. Novi razred se je dobro vsedel in ustalil.

Ni vse zlato, kar se sveti

Vendar je delavsko samoupravljanje nedvomen napredek, čeprav ni vse zlato, kar titovci pravijo, da se sveti. Napredek je tudi gospodarska preusmeritev, ki se je izvršila v času od zadnjega kongresa. Iz takih ali drugačnih razlogov, med katerimi je vsekakor bil pomemben strah pred notranjim nezadovoljstvom, so pričeli na vsa usta govoriti o izboljšanju življenjske ravni in v resnici preusmerjajo proizvodnjo na blago za široko potrošnjo. V kmetijstvu so odkrili, da s silo ne gre naprej, pa so iznašli končno sodelovanje med zadrugami in zasebnimi proizvajalci kot rešilno idejo, ki naj poveča proizvodnjo živil in obenem na lep način pomaga k socialistični preobrazbi na vasi.

Kako šele so se spremenile zunanje razmere! Leta 1952. je posvetil Tito eno tretjino peturnega svojega govora slabim odnosom s Sovjetsko zvezo. Kaj vse ni vedel povedati o Stalinu, ki je uslužno izdihnil svojo kosmato dušo naslednjega marca! Kako se je rogal sovjetskemu bahanju! Kako je obsojal njihovo napadalnost! Kako sramotil njihov imperializem, nestrpnost, nadutost in izzivalnost proti ubogi mali Jugoslaviji! Tri leta kasneje je na 20. kongresu Komunistične partije Sovjetske zveze v Moskvi tudi Hruščev sekal po Stalinu in titovci so veselo pritrjevali novim sapam v Rusiji. Od Hruščevega obiska Jugoslavije v maju 1955., a posebno še od 20. kongresa v februarju 1956. dalje se je Sovjetija oprala vseh črnih madežev in je postala spet velika Sovjetska zveza. Še zmeraj so titovci silno občutljivi, kadar se jim zdi, da jim v Moskvi ne kade dovolj pod nos, a zunanja politika Moskve žanje polno odobravanje v Beogradu, kjer jo proglašajo za miroljubno in ji pripisujejo vse dobre namene. Prav gotovo je, da Tito ne bo imel slabe besede za Sovjete, ko bo tokrat govoril na kongresu partije. Verjetno je vesel, da njegovih besed na 6. kongresu na pogrevajo v Moskvi.

Čas beži

Od takrat, ko je govoril v Zagrebu, je pač že dolgo. Staramo se, si mora misliti Tito, ko se ozira po tovariših. Prav nič ni pomagalo, da je pre naredil svoj rojstni dan v Dan mladosti. Leta tečejo. Vrste tovarišev so se razredčile od zadnjega kongresa. Borisa Kidriča je po brala leukemija baš pred petimi leti. Starega Mošo Pijade so odnesli v grob na državne stroške pred enim letom. A mladi Milovan Djilas plešni v ječi Sremske Mitrovice. Izguba teh treh je Tita osebno prizadel. Bili so njegovi najožji sodelavci.

Kidrič je upravljal jugoslovansko gospodarstvo vsa leta po vojni in vrzeli, ki je nastala z njegovo smrtjo ne Vukmanović in še manj Leskošek nista mogla izpolniti. Danes slave Kidriča kot veleum jugoslovanskega industrijskega razvoja in mu pripisujejo vse dobre lastnosti - vključno borbo proti birokratizmu, čeprav je bil Kidrič pri svoji najboljši moči baš v času administrativnega sistema gospodarskega upravljanja.

Pijade je bil Titov tovariš iz zaporov in kot predsednik skupščine zadnja leta sicer ni mnogo delal, a je le veljal za izvedenca v marksizmu in je predstavljal staro gardo, čeprav je bil le dve leti starejši od Tita. Smrt tovarišev Tita opominja, da čas beži in da se tovariši starajo. Ali ni opaziti nekoliko manj vneme v skandiranju "Ti-to-par-tija" in pri ploskanju, ko se Tito ozira po delegatih? Ali niso ti predstavniki vladajočega razreda nekoliko vznemirjeni zaradi nedavnega pisma Izvršnega komiteja centralnega komiteja Zvezekomunistov Jugoslavije? Pač ne. Preveč trdo sede v sedlu. Delavsko samoupravljanje je sicer velika parola sedanjega časa, a vsak ve, da morajo komunisti voditi. Morda vodijo celo z nekam prehudo odločnostjo. Zaverovani sami vase pozabljajo, da ne morejo večni živeti in da morajo skrbeti za nasledstvo.

Kako važen se vodilnim titovcem zdi problem kadrov, kot mu pravi-
jo, oziroma vprašanje, kdo bo nadomestil stare komuniste, je pokazal
Sesti plenum centralnega komiteja v marcu 1956. Stmabolič je tedaj po
ročal o problemih dela z mladino in Kardelj je v zaključku posvetil
glavno pozornost temu vprašanju. Tito je poudaril, kako so komunisti
po vojni izpustili mladino iz rok. Vojna in junaška dela v narodno-
osvobodilni vojni so pač že daleč. Kaže, da se pitanje z nekdanjo par-
tizansko slavo mladini ne zdi več privlačno. Novi rodovi rastejo v so-
cializmu in ga jemljejo kot naravno stvar. Zato se jim ne ljubi, da bi
se zanj borili, so rekli na plenumu. Lahko sklepamo, da se mladini so-
cializem v uh' piše, ali pa vsaj da se komunisti tega boje. Zato so
tudi letos spet uvedli velike mladinske delavne akcije, da požive delo
med mladino.

S tem v zvezi je ideološko vprašanje, s katerim se je bavil že 2.
plenum v juniju 1953. in spet že omenjeni 6. plenum. Komunisti so pa-
dali v dve napaki: mislili so, da demokratizacija v Jugoslaviji pome-
ni, da se bo socialistična zavest razvijala sama od sebe s socialistič-
nimi oblikami; drugi pa so mislili, da je "demokratizem" le krinka. Za-
to so na 6. plenumu stopili korak nazaj, kar se organizacije tiče. Uved-
li so spet partijske aktivne v nekaterih ustanovah, ki so bili ukinjeni
po zagrebškem kongresu. Tako se partija vrti med premalo demokracije
in preveč in tudi ljubljanski kongres se bo moral pomuditi pri tem vpra-
šanju. Težko je pač: na eni strani je vzgled Madžarske, ki kaže, kaj se
lahko zgodi, če je režim preoster, na drugi strani pa spet Madžarska
kaže, kako bi odneslo komuniste, če bi preveč popustili.

Komunistične milostljive

Milovan Djilas je padel kot žrtev tega problema. Tito si ne bo mo-
gel pomagati, da se ne bi spomnil na starega prijatelja, ki zdaj ples-
ni v ječi Sremske Mitrovice. Od vseh plenumov centralnega komiteja po
zadnjem kongresu je bil tretji v januarju 1954. najbolj dramatičen in
dali so mu najširšo poznanost. Na tistem sestanku so se vrstili težki
kanoni jugoslovanskega komunizma in drug za drugim bruhalo ogenj na
Djilasa. Naj bi pisal svoje zapletene članke v Borbi! Naj bi kuhal svo-
je abstraktne misli - titovce to ne bi posebno zadelo. Razprava bi iz-
pustila nekoliko pare, kar bi bilo dobro in prav.

Toda ko se je obregnil ob same rdeče veličine, ko se je zaletel v
privilegije vodečega razreda, je bilo dovolj in preveč. Lahko si mi-
slimo, kako so se razburile komunistične milostljive, kako so podžiga-
le svoje boljše polovice in kako so se ti soprogi čutili ogroženi v
tistem, kar jim je najljubše: položaju in oblasti. Djilas sam se je
zgrozil, ko je videl, kaj je povzročil. Skesano je na plenumu izrazil
samokritiko, kajti pripadnost partiji, tistemu nekdanj revolucionarne-
mu krožku ljudi, je bila močnejša kot prepričanje. A le za nekaj ča-
sa. Prepričanje je gnalo Djilasa, da je prelomil s partijo in da je
znova in znova bičal napake. Končno ga je prignalo v ječo.

Na kongresu v Ljubljani bodo motrile Tita vrste delegatov razred-
čnega, starajočega se vladajočega razreda. Manjka mu m l a d i h
s i l, m l a d e g a d u h a, r e v o l u c i o n a r n e g a z a =
g o n a. Drži se v sedlu, ker se krčevito oklepa dosežene oblasti, ki
ga je omamila in skorumpirala. Res, marsikaj se je spremenilo, odkar
je Moskva pred dvajsetimi leti postavila Tita za sekretarja Komunistič-
ne partije Jugoslavije!

HOLA PROPAGANDA

Nek Idriječan, ki je med vojno poskusil menda vse vojske, kar se jih
je klatilo po Sloveniji, se je pri tem nalezal zdravega nezaupanja do
izjav različnih voditeljev, v uniformah ali brez uniforme, ušivih ali
ne. "Hola propaganda", je bil njegov priljubljen izraz. To nam priha-
ja na misel, ko beremo pismo izvršnega komiteja centralnega komiteja
Zveze komunistov Jugoslavije. Kardelj sam je izjavil 6. aprila v Beogra-
du na mestni partijski konferenci, da je bilo to pismo namenjeno " za
politično-propagandni učinek na najširše ljudske mase".

Pismo samo je presenetljivo po tem, da ni bilo nič posebnega. Za-
čenja se z običajnim pustim naštevanjem uspehov, ki jim sledi nekaj me-

glenega grajanja napak. Obsodilo je partijce in celo vodilne člane zaradi nepravilnosti v pogledu plač, pogostih potovanj v inozemstvo, rabo luksuznih uvoženih avtomobilov za zasebne potrebe itd. Istim je očitalo oportunistem in demagoško ponašanje ter intrigantstvo, pa jim tudi zamerilo, da so se v važnih političnih vprašanjih izkazali kot neodgovorni in da niso bili dovolj enotni s partijo.

Nekako tako si torej Kardelj predstavlja pod propagando v svojih suhih, preciznih, neprožnih možganih. Po drugi strani pa kaže to pismo, da se komunistom zdi potrebno, skrbeti za volilno propagando. Očividno so skušali napraviti propagando kar se da vabljivo. Najbolj vabljivo za ljudi pa ni bilo nič drugega kot kritika "novega razreda", kritika komunistov in vseh višjih zaradi njihovega "oddaljevanja od mas". Čelo Kardelj in ostali na vrhovih torej nedvomno čutijo, da je taka kritika ljudem najbolj všeč. Radi verjamemo.

Z G O D O V I N A

Z današnjo številko zaključujemo razpravo g. F. Erjavca. Dozdeva se nam, da utegne to delo povzročiti dokaj zamere in vroče krvi, pa tudi protargumentov, ker pač obravnava novejšo dobo, ki jo je zaradi nekih živih aktivnih prič še moč obravnavati sporno, čeprav manjka pisanih spominov in so mnogi arhivi še nedostopni. Kljub temu pa nosi ta razprava to pomembno značilnost, da znova in znova odkriva in zavrača bajke, češ da so samo Srbi krivi jugoslovanske nesreče. V tem je g. Erjavec močan, pa čeprav bodo leteli nanj očitki, da "kdor ponižu je se sam, podlaga je tujčevi peti", kajti on očividno sprejema nauk prof. Barraclougha, da "naj zgodovinar potroši polovico svojega časa za odstranjevanje mitov, ki ovirajo naše poznavanje preteklosti". In še ena točka je, ki jo kaže zapomniti in ki jo je pred leti poudaril "Manchester Guardian", češ da "iz slabih zgodovinarjev nastanejo slabi politiki", ker se predajajo utvaram in predsodkom iz minulosti, na podlagi česar se potem odločajo za temu odgovarjajočo politiko v bodočnosti. Na osnovi tega je torej logičen zaključek, da more način pisanja ali sprejemanja zgodovine vsaj delno odločiti, kako se bo zgodovina ustvarjala.

" P I S M O "

Januarja se je v Londonu pojavil nov slovenski dvomesečnik, ki si je prevzel ime po nekdanjem "Pismu" župnika g. Kunstlja, čeprav menda ne gre za kontinuiteto. "Pismo" izdaja Slovenska pisarna, ki jo zdaj vodi g. F. Sekolec. Dvomimo pa, da je zgolj slučaj, da je vodstvo pisarne, uredništvo lista in zaupništvo Slovenske ljudske stranke (če že odštejemo predsedstvo "Slovenskega društva") v istih rokah, kar bi tudi potrdil izbor člankov, na kar je opozoril neki dopisnik v današnjem Klicu Triglava. - Novo "PISMO" si je zadalo nalogo, "posredovati slovenskemu življu v Britaniji in zahodni Evropi izbrane članke in novice, objavljene v slovenskih emigrantskih in tujih listih", dasi utegne objavljati tudi kakšne izvirne članke.

V tem smislu vsekakor novi list pozdravljamo, zlasti če bo zadano si nalogo tudi res vsestransko izpolnjeval, ker utegne tam "obvešče" = valni bilten" biti marsikomu dobrodošel.

Klic Triglava take naloge ni mogel opravljati, ker se je kar le mogoče izogibal ponatiskovanja in je v prvi vrsti skrbel za izvirna poročila, za podpisane članke in preko "javnega mnenja" in "pisem uredniku" za široko izmenjavo mnenj o vseh mogočih vprašanjih. Sam pa je redno v svojih uvodnikih povedal svoje mnenje. Po drugi strani smo pa morda kdaj želi zamero, da nismo vsestransko objavljali gotovih emigrantskih političnih resolucij ali govorov ter nastopov. Naj pojasnimo, da smo to redoma storili, kadar nam je to bilo dostavljeno neposredno in istočasno kot drugim listom, enako kot tudi poročila o raznih nastopih, kamor nismo mogli poslati svojega dopisnika. Nikakor pa nismo bili pripravljeni in tudi v bodoče ne bomo voljni take zadeve ponatiskovati iz strankarskega ali drugega časopisja, potem ko so že več ali manj bili poročani dogodki časovno zapoznani. Tu in tam smo jih le komentirali, kadar so se nam zdeli vredni ali potrebni tega.

UREDNIŠTVO.

DIRKA Z ENIM KONJEM

Poročilo o jugoslovenskih volitvah

Tito in Hruščev se objemata in široko režita Eisenhowerju, Dullesu in Macmillanu, ki zaskrbljeno pregledujejo rezultate anket in nadomestnih volitev. "Umetnost je v tem," se posmehujeta, "da nikomur ne dovoliš voliti proti." Tako brije norce iz sovjetskih in jugoslovenskih volitev znani angleški karikaturist David Low v "Manchester Guardianu". V Sovjetski zvezi so imeli volitve en teden pred jugoslovenskimi, ki so bile 23.marca. Dosegli so pričakovane 99% rezultate. V Jugoslaviji se niso tako dobro odrezali: oddanih glasov je bilo le 94% od preko enajst milijonov volivcev; od teh je bilo 3.3% neveljavnih glasov in 96.7 % za kandidate.

Žaba torej ni tako daleč skočila, kot je pričakoval uvodnik "Klica Triglava". 90% udeležba na volitvah pač nima političnega pomena. Ečino, kar številke povedo, je morda splošno zadovoljivo zdravstveno stanje prebivalstva ali pa, kakšni korenjaki so naši ljudje, da kljub slabemu vremenu gredo na volitve zavoljo ljubega miru. A volilna komisija Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije je ugotovila, da je bilo zanimanje za volitve veliko in zadovoljivo. Poudarjala je, da se je od volitev leta 1953. dvignil odstotek oddanih glasov od 89.4 na 94, medtem ko je odstotek neveljavnih glasov padel od 4.3% na 3.3%. Napredovanje od občinskih volitev lanske jeseni je še bolj pomembno, saj kaže celih 10%. To se pravi, da so preko zime vendar uspeli spraviti volilne spiske nekoliko bolj v red. Jeseni so se pritoževali, da so bili spiski v grdem neredu, tako da mnogi niso mogli glasovati, ker niso bili na seznamih, drugi pa ne, ker so bili že v grobu.

Vendar je čudno, kaj so vendar delali z listki, da je bilo toliko neveljavnih glasov. Izjavljali so, da je celo katoliška duhovščina šla na volitve in da ni bilo poskusov ne-socialističnih kandidatov. Torej so neveljavni glasovi pač le znak čudnega nereda. Posebno čudno je to pri volitvah v svete proizvajalcev. Te so volili občinski in okrajni sveti proizvajalcev, ki so bili izvoljeni jeseni. Kaj celo teh izbranih delegatov niso naučili brati in pisati, tako da ne bi pridili glasov = nič? Ali pa celo ti kandidati niso bili zadovoljni s kandidati, ki so jih preje sami izbrali iz svojih vrst po zelo zapletenem postopku.

Čudno je tudi, da se titovcem, kakor tudi Sovjetom, sploh še zdi vredno iti volitve in požagati daritve na oltar Demokracije, čeprav ni so nič bolj vredne kot Kajnova daritev. Kakorkoli že je, za Slovenijo so objavili tele rezultate:

Slovenski poslanci v Zvezni ljudski skupščini

(Volilnemu okraju sledi ime prejšnjega poslanca v oklepaju, odstotek udeležbe na volitvah, ime novega poslanca in odstotek glasov za kandidata od celotnega števila oddanih glasov.)

Murska Sobota (Ivan Šiftar)	94.4%,	Janez Hribar:	93.9 %
Ormož (Miha Marinko)	91 %,	Jože Potrč:	92 %
Ljutomer (Ivan Kreft)	93.4%,	Ivan Kreft:	61.5 %
	Drugi kandidat	Tone Truden:	29.9 %
Ptuj (Jože Potrč)	91.2%,	Zoran Polič:	89.7 %
Maribor-Sentilj (Franc Simonič)	95.5%,	Marija Vilfan:	94.9 %
" - Slov.Bistrica (Maks Šnuderl)	93.9%,	Maks Šnuderl:	92.6 %
" - Ruše (Miloš Ledinek)	94.8%,	Franc Rant:	93.7 %
Slovenj Gradec (Pavle Žavcar)	89 %,	Miloš Ledinek:	84.8 %
Šoštanj (Viktor Avbelj)	96.2%,	Franc Simonič:	97.3 %
Celje (Franc Leskošek)	95.7%,	Milena Korže:	96.3 %
Sentjur pri Celju (Helena Borovšek)	91 %,	Sergej Kraigher	96.7 %
Ljubljana-Vrhnika (Andrej Petelin)	94.7%,	Andrej Petelin:	93.2 %
Ljubljana-Litija (Tomo Brejč)	97.2%,	Zima Vrščaj:	55.8 %
	Drugi kandidat	Fani Tomičević-Žagar	37.1 %
Ljubljana-Kamnik (Vida Tomšič)	94.8%,	Janez Stanovnik:	91.4 %
Ljubljana-Center (Edvard Kardelj)	98 %,	Edvard Kardelj:	95.1 %
Ljubljana-Kočevje (nov okraj)	93.2%,	Josip Vidmar:	93.6 %

Črnomelj (Anton Fajfar)	93 %	Niko Belopavlovič:	97.3 %
Novo mesto (Jože Levstik)	95.2%	Jože Borštnar:	96.9 %
Krško (Živko Bernot)	91 %	Martin Gosak:	80.7 %
Trbovlje (Lidija Sentjura)	97.2%	Lidija Sentjura:	96.2 %
Jesenice (Franc Perovšek)	95.5%	Vinko Hafner:	97.5 %
Kranj (Boris Zihlerl)	91.1%	Boris Zihlerl:	91.3 %
Postojna (Ivan Regent)	96.8%	Albin Duja:	95.6 %
Koper (nov okraj)	99 %	Marijan Breclj:	97.6 %
Gorica (Franc Bevč)	96 %	Karmel Budihna:	97.6 %
Tolmin (Jaka Avšič)	95.7%	Aleš Bebler :	94.6 %

V Sloveniji je 980.000 volivcev volilo 26 poslancev za zvezno ljudsko skupščino namesto prejšnjih 24. Od zadnjih volitev novembra 1953. so dokaj preuredili volilne okraje. Zato ni mogoče točno primerjati prejšnjih poslanskih sedežev s sedanjimi. Jeseniški okraj se je leta 1953. recimo imenoval radovljiški; čeprav se ne bi rad zameril kakemu radovljiškemu bralcu, tega dejstva na listi nisem omenil.

Razkošje dveh kandidatov so se v Sloveniji privoščili v dveh okrajih in v obeh je "ljubljski" kandidat potolkel krajevnega. V vseh državah je bilo šest takih primerov. Za 301 poslanski sedež se je potegovalo 307 kandidatov. Od teh so bili trije na Hrvaškem in eden v Drvaru v Bosni. Tudi v starem partizanskem mestu je sarajevski kandidat potolkel krajevnega. Macedonci, ki so se leta 1953. odlikovali po preveč doslovnem pojmovanju demokracije in so v nekaterih okrajih imeli celo po tri kandidate, so se v dobrih štirih letih naučili, kako in kaj in so se strogo držali načela, da ljudstvo voli le enega kandidata.

V Sloveniji je bilo le 9 poslancev ponovno izvoljenih, tako da se titovci bahajo, kako so volitve demokratične in kako ljudstvo izbira kandidate po svoji volji. Od teh je 6 poslancev obdržalo svoje prejšnje sedeže in 3 so se preselili v nove okraje. Na videz je ljudska volja odnesla take živine kot Marinka in Leskoška ter Vido Tomšič, Avblja in Fajfarja. Toda slovenska ljudska skupščina je poslala v zvezno skupščino še 10 poslancev, ki jo bodo tudi zastopali v svetu narodnosti. Teh 10 je: Marinko, Leskošek, Vida Tomšič, Avbelj, Fajfar, Boris Kraigher, Maček, Majhen, Olga Vrabič in Dermaštja, ljubljanski župan.

Tako se vidi, da so v resnici le nekoliko zamenjali stolčke. Bernot je šel v svet proizvajalcev zvezne skupščine, Žavcar je postal predsednik republiškega sveta slovenske skupščine. Tako je poskrbljeno za večino "odžaganih" poslancev. A kaj bo z Regentom, Bevčkom, Avšičem, Perovškom in Brejcem, bomo še videli. Siftar in Borovšak sta bila dokaj nepoznana in se ne pojavljata v nobenem centralnem komiteju, kot se sicer vsi gornji.

Novi izvoljenci ljudstva so tudi dokaj stare pojave. Janez Hribar se je preselil v zvezni svet iz sveta proizvajalcev, a Polič, Vidmar, Breclj in Borštnar iz sveta narodnosti. Rant, Duja, Budihna in Hafner so bili povišani iz slovenske republiške skupščine. Prva dva sta tudi člana CK Socialistične zveze Slovenije, tako da ne bo pomote, kdo napreduje.

Imamo pa tudi nekaj čisto novih poslancev. Sergej Kraigher, direktor Zavoda za ekonomsko planiranje, se je poslužil nedavne uredbe, ki o mogoča poslancem, da so državni sekretarji. Marija Vilfan, žena Titovega glavnega tajnika, je zaslužila ljudsko zaupanje kot tajnik komisije za stike z inozemstvom pri Socialistični zvezi in s svojim znanjem zapadnih jezikov. Ta kakor tudi Milena Korže, sta članici CK Zveze ženskih društev. Zima Vrščaj, urednik "Cicibana" in podpredsednik Slovenske izseljenske matice, je član Glavnega odbora Socialistične zveze Slovenije. Stanovnik pa bo lahko še nekoliko bolj domišljav in sam s sabo zadovoljen; ta primer mladeniča z dobrimi komolci se je preko svetnika stalne jugoslovanske misije pri Zruženih narodih v New Yorku povzpela do namestnika direktorja Zavoda za mednarodno politiko in ekonomijo in se šteje za izvedenca v gospodarskih vprašanjih kapitalističnih dežel.

(ds)

Jugosl. vlada je prepovedala gradnjo luksuznih stanovanj, ki so jih doma dobivali ravnatelji gospodarskih ustanov in visoki uradniki.

Formalno je bila zaključena ameriška vojaška pomoč Jugoslaviji, ki je dosegla 750 milijonov dolarjev.

NARODNA DRŽAVA - VELIKA REALNOST

Na Zgornjem Avstrijskem pravijo: Gris hatzen (heizen = netiti, kuriti). To pomeni: kres kuriti. Nekoč so živeli na Zg. Avstrijskem Slovenci. Koroški in drugi alpski Nemci imajo besedo: Jause, jausnen. Jause pride od slovenske besede: južina, južinati; to je opoldne jesti, ko je sonce na jugu. Po vseh vzhodnih Alpah so živeli Slovenci. Blatnemu jezeru na Ogrskem so dali Slovenci ime. Nemci so iz tega naredili: Platten-see, Ogrri pa: Balatom. Vse polno slovenskih besed imajo Ogrri. Črešnjam pravijo: czéresnye; grabljam: gèreble; biku : bika; mizi : óstol; sredi: serdo; četrtku: cùttrtk; petku: pentek; milosti: mólost; mački: močka i td. Vse polno Kovačev je med Ogrri.

Zakaj smo toliko slovenske zemlje, toliko slovenskega naroda izgubili? Vse vzhodne Alpe so bile slovenske, ob Blatnem jezeru in po sedanji ogrski ravnini so prebivali Slovenci. Eni so se ponemčili, drugi so se pomadžarili. Zakaj? Zakaj smo ohranili samo majhen del prvotne slovenske zemlje?

Zato, ker smo izgubili svojo narodno državo. Naš narod je prišel pod tuje narode, pod Nemce in Madžare.

Narod se ohrani le v narodni državi, pod tujci propada in umira. Če bi Maribor ne bil prišel l. 1918 v Jugoslavijo in bi bil ostal v nemški državi, bi bil danes ravno tako nemški, kakor je Celovec. In če bi bil Celovec l. 1918 prišel v Jugoslavijo, bi bil danes ravno tako slovenski, kakor je Maribor.

Zakaj stoji danes tako slabo s Slovenci na Koroškem kljub členu 7. državne pogodbe? Zakaj se Koroška neprestano in brez prenehanja potaplja v nemško morje? Zakaj so vsa mesta in trgi nemški? Saj če bi bila slovenska Koroška l. 1918. ali 1920. prišla v Jugoslavijo, to se pravi: v narodno državo, bi bili danes Velikovec, Pliberk, Borovlje, Grebinj, Železna Kapla slovenski kot so: Celje, Ptuj, Slovenjgradec, Kranj, Škofja Loka itd.

Na Koroškem je danes samo manjšina Slovencev še narodno zavedna. Samo ti narodno zavedni koroški Slovenci še hočejo biti Slovenci; se ne sramujejo svoje slovenske narodnosti; se potegujejo za svoje narodnostne pravice. Večina pa je že vrgla puško v koruzo, je obupala nad svojo slovensko narodnostjo; ne ljubi več svoje slovenske narodnostje; da, se jo celo sramuje in se je hoče iznebiti!

Da, tako je! In zakaj je tako? Zato, ker so se ljudje naveličali biti večni narodni mučeniki; zato, ker ljudje vidiijo, da slovensko nič ne pomeni, nič ne velja. Ljudje vidiijo: slovenstvo je na Koroškem brez moči, brez veljave, brez kredita!

Kdo da slovenstvu moč, ugled in kredit? Narodna država! V narodni državi narod svobodno zaduha in pride do moči, veljave in kredita.

Saj ljudje niso načelno ali principielno proti slovenstvu. O, če bi slovenstvo dobilo moč, veljavo in ugled, bi hoteli biti Slovenci! A v teh razmerah, ko slovenstvo na Koroškem nič ne velja in nič ne pomeni, nočejo biti Slovenci!

Nočejo biti Slovenci!

Samo narodna država da slovenstvu moč, veljavo in ugled! Kdo bi se v narodni državi sramoval slovenstva? Kdo bi v narodni državi ne hotel biti Slovenec? Šele v narodni državi postane Slovenec:

"na svoji zemlji svoj gospod".

Pod tujci pa velja:

"plah lazil preko razvalin
je, tujcem rob, domači sin!"

Če bi bil po prvi svetovni vojni slovenski Korotan prišel v narodno slovansko državo, bi bilo na Koroškem konec nemškutarije; mesta in trgi bi se bili namah poslovenili; šole bi bile postale slovenske in ljubezni do slovenske govornice in do slovenske narodnosti bi otroke vzgajale. A v obstoječih razmerah? Komaj začne slovenski otrok hoditi v šolo, že je ves srečen, da vrže proč slovensko govornico in da govori nemško! Kajti otrok čuti dobro, da je šola nemška in učiteljstvo z malimi izjemami nemško in meškutarsko, ki nima ne srca ne ljubezni do slovenske narodnosti in do slovenske govornice!

Ljubljana bi bila novembra 1918. Koroško lahko rešila. A spala je in zamudila veliki trenutek. Slovenski narod tedaj ni bil zrel, da bi bil rešil svojo slovensko zemljo.

Slovenec

V A L K A

(Od posebnega dopisnika)

Nekako pred dvajsetimi leti je Hitler hotel zgraditi v predmestju najbolj nacističnega mesta - Nürnberga vrsto velikih aren, kjer bi se vršila velikanska zborovanja "tisočletnega Reicha". Del teh aren je bil zgrajen, nekatere pa so bile komaj pričete; toda ob teh arenah je bila posejana vrsta taborišč z lesenimi barakami, ki naj bi začasno nudile stanovanje tistim članom "Nemške delovne fronte", ki so bili poklicanci, da uresničijo grandiozne načrte megalomanskega Führerja. Ena od teh lesenih taborišč zdaj predstavlja eno najtragičnejših prebivališč zapadne Evrope. Tu je nabito nekako šesto beguncev **izza železne zavese**, povojini iz Jugoslavije, med katerimi prevladujejo Hrvati, jim sledijo Srbi, kar pa je Slovencev, pa so po večini Štajerci.

Barake so sila zapuščene, stranišča nekaj nemogočega, sobe ločijo le tanke lesene pregraje. Begunec, ki postane državljan te od nikogar priznane "države", dobi nezadostno hrano (nekako 2000 kalorij na dan, medtem ko jih odrasli potrebujejo 2800-3000 dnevno), ki se sestoji v glavnem iz nekake juhe, pol kg kruha, nekaj dekagramov prav slabe salame, malo margarine in "kave" iz želoda. Tak državljan dobi potem še streho nad stanovanjem, ki je bolj podobno svinjaku, in pa 17 DM na mesec za osebne potrebe.

Dan, ko delijo ta denar, je kot nabit z elektriko: zvečer so mnogi pijani in razbitih glav. Mnogi poženejo denar z dvomljivimi ženskami, ki jih mrgoli po taborišču in v mestu.

Celotno življenje je v taborišču podobno življenju v razbojniškem gnezdu, tako v moralnem pogledu kot po nečistoči in po političnih preprih, ki se čisto izrode v poboje, kjer zastavo nosijo ustaši. Teh sicer ni veliko, toda ustrahujejo druge.

Največ beguncev je dejansko ekonomskih, ki so bežali iz domovine zaradi boljšega kosa kruha. Po številu jim sledijo različni avanturisti, ki bi radi v Ameriko, in šele na tretjem mestu so politični begunci.

Nekaj delavoljnih ljudi si je na črno poiskalo dela v okolici, toda čeprav uživajo ti ljudje več ugleda pri nemških oblasteh kot oni, ki ne delajo, jih vendar zakon preganja, ker delajo ilegalno. Toda pozimi tudi za te ni dela, kajti delo na zgradbah, progah, cestah tedaj stoji.

Slovinci so povojini mlajši fantje, le nekaj je družin. Treba je reči, da so od vseh še najbolj solidni, ker se vsaj ne udeležujejo pretefov in pokoljev.

Zanimivo je, kdo od teh beguncev ima kljub vsemu pomanjkanju - denar. To niso niti politični niti ekonomski begunci, ampak tiste barabe, ki dajejo ton celotnemu taborišču, da je smatrano kot najzloglasnejše v celi Nemčiji. Ti ljudje največ pijančujejo, največ prekvartajo, so najbolj vlačijo z ženskami, nikdar ne delajo, a tudi nimajo stricev v Ameriki - pa vendar imajo denar. Zaključek bi bil, vsaj v premenjih primerih, da so to različni oznaški agenti ali pa ustaši, ki prejemale sredstva iz bogve kakšnih fondov nekdanje Nezavisne države. Je tudi zanimivo, da ti isti ljudje nosijo zastavo, kadar gre za razračunavanja med Srbi in Hrvati.

Seveda je razumljivo, da bi radi vsi emigrirali, razen tistih, ki se jim kot agentom kar dobro godi in verjetno nikdar več ne bodo tako poceni in lahko živeli, kamorkoli bodo že prišli. Toda komisije ne prihajajo v to taborišče, ampak se begunci sami registrirajo za prekomorsko dežele, Združene države, Kanado in Avstralijo v prvi vrsti. Razumljivo je za treznega opazovalca, da je "malo izvoljenih", ker vse komisije pač računajo, da imajo opravka z "državljanji" razbojniškega gnezda, ki slovi po vsej Nemčiji in daleč preko nje po umazaniji, pretepanjih, pobjih,

političnih obračunavanjih in nemorali. Zaradi recimo sto ordinarnih barab, trpijo tudi preostali, ki so verjetno dobri in pošteni.

Taborišče bi potrebovalo precej dobrih socialnih delavcev, ki bi se lotili tega težavnega vprašanja s srcem. Toda za to bi bilo treba razumevanja zapadnih držav, ki so doslej prepuščale skrb za to taborišče Nemcem, ki pa imajo itak sami dovolj svojih beguncev. Je res ironija, da so pred časom nekateri begunci postavili pred taboriščem "ecropski spomenik", čeprav zapadna Evropa z vsemi svojimi svetli in odbori dejansko ni ničesar storila, da bi omilila bedo ljudi, ki so v enem ali drugem pogledu, vsaj v večini primerov, upali in zaupali v zapadno demokracijo.

ŠKOFJE V RIM (Dopis)

Novica, ki jo je vrgel v svet poluradni beograjski JUGOPRES, češ da bodo nekateri jugoslovanski katoliški škofje v doglednem času obiskali Vatikan in seveda razgovarjali tudi s papežem, ni toliko presenetljiva, ker je bilo že nekaj časa opazovati prizadevanja na obeh straneh, da bi napetost popustila. Jugoslovanskim komunistom so prav gotovo dober zgled poljski, ki so sklenili nekak sporazum s katoliško hierarhijo in kot protikoncesijo dobili v gotovem oziru tiho podporo škofov, čeprav so tudi komunisti tam morali v precej pomembnih vprašanjih popustiti (šole, imovina itd). Teško pa si je predstavljati, da bi tudi jugoslovanski primer bil rešljiv tako daleč kot poljski. Zaenkrat gre le za overture. Že lani je bilo govora, da bo prišlo do nekkih razgovorov v Svici. V Rimu pa so zatrjevali, da si zlasti "solunski borec" kardinal Tysserand prizadeva za zboljšanje odnosom med Sv. Stolico in Jugoslavijo. Vsekakor je jugoslovanski režim uvidel, če je vest JUGOPRESA točna, da z jugoslovanskimi škofi ni moč doseči prav nobenega pomembnejšega sporazuma, dokler k temu ni pritegnjen tudi Vatikan, pa čeprav je Jugoslavija z njim pretrgala diplomatske odnose. Kaže torej, da je izpust škofov na obisk Vatikana, prva stopnja k temu, da bi moglo kasneje priti do obnovitve formalnih diplomatskih zvez.

Ni dvoma, da tudi jugoslovanski škofje želijo nekako urediti odnose s državno oblastjo, kar seveda ni samo in najmanj v prvi vrsti vprašanje gmotnega značaja, ampak prej vprašanje svobodnejšega delovanja, vzgoje duhovskega naraščaja, vprašanje verskega tiska itd. Gre pa tudi za izpraznjena škofovska mesta, ki imajo le upravitelje, pa dokončno ureditev meja posameznih škofij, čijih ozemlje je po vojni prišlo iz pod Italije pod Jugoslavijo, a so po trinajstih letih še vedno apostolske administrature.

Zdi se, da utegne vprašanje kardinala Stepinca predstavljati najtežji problem, kajti težko si je misliti, da bi jugoslovanski režim prenesel tako moralno klopoto, če bi tiho priznal svojo justično lumparijo. Ali pa je morda Vatikan že pripravljen s kakšnim povišanjem kardinala Stepinca in odpoklicem v Vatikan pozabiti vso stvar, da olajša pot za "modus vivendi"? Je morda na to mislil kardinal, ko je lani vdano izjavil, da bo storil to, kar bo odločil sv. oče?

Preganjanje katoliške Cerkve v Jugoslaviji je dejansko v zadnjem letu popustilo in si n. pr. režimska verska komisija zdaj prizadeva, da drobna in lokalna sporna vprašanja prouči in reši, kadar se cerkvene oblasti pritožijo. Odobreni so bili tudi zneski za državno kritje stroškov pri nekaterih cerkvenih stavbah. Nemoteno so se letos tudi vršile birme, celo v krajih, ki so nekdej veljali za partizanske trdnjave. Za veliko noč pa je oblast spet dovolila blagoslavljanje jedil izven cerkvenih poslopj.

KLIC TRIGLAVA izhaja okoli 20. v mesecu in ga izdaja "Slovenska Pravda". Njeno mišljenje predstavljajo samo oni prispevki, ki so podpisani od izvršnega odbora. - Naročnina za list znaša v Vel. Britaniji £ 1.4.0 na leto odnosno 6/- na četrt leta, v Severni Ameriki pa \$ 3.50 za navadno in \$ 7.00 za letalsko dostavo, drugod pa odgovarjajoča protivrednost.

NAŠ NASLOV: BM/TRIGLAV - LONDON - W.C.I.

RAZGLEDI

NASA REČ, časopis mlade demokratske srbske emigracije ne izhaja več kake 4 mesece. Vzrok temu je verjetno pomanjkanje materialnih sredstev za njegovo izdajanje. Vprašanje je, ali bo NASA REČ prebrodila to krizo in ponovno začela izhajati. Problem, pred katerim se je znašla NASA REČ je v bistvu problem demokratskih časopisov v emigraciji. Število teh časopisov je vedno bilo majhno, pa se izguba četudi samo enega zelo občuti. Kaj je temu vzrok? Zakaj časopisi, ki jih izdajajo totalitarne skupine, uspevajo in se krepe, a oni, ki jih izdajajo demokratske skupine počasi izginjajo? Ali je vzrok temu dejstvo, da je število demokratskih emigrantov vedno bilo zelo majhno, pa so zato tudi sredstva za izdajanje časopisov zelo skromna? Totalitarci, monarhisti in nacionalisti, ravnogorci in četniki itd tvorijo ogromno večino v srbski emigraciji. Politično so zaostali, nesposobni da kritično mislijo in ocenjujejo dogodke in obsojeni, da bodo večne ovčice raznim demagoškimi pastirjem. Od take vrste ljudi nedemokratske skupine dobijajo zadostna materialna sredstva za časopise, ki pišejo ono kar nedemokratska emigracija želi čitati - vsebina teh časopisov postaja opij politično nezrele emigrantске množice. Srbi v emigraciji poskušajo danes ustvariti nekako predstavništvo, a niso sposobni, da omogočijo izdajanje enega od maloštevilnih, toda vsekakor najboljšega demokratskega časopisa v srbski emigraciji! Upati je, da bo NASA REČ prebrodila sedanjo krizo; da bo našla zadostna materialna sredstva, a istočasno, da bo med svoje sodelovalce pripravljena sprejeti tudi nove ljudi, na mesto, da se omeji na malo število stalnih sodelovalcev. Do gotove manjše mere so za sedanjo krizo časopisa NASA REČ odgovorni tudi njeni izdajatelji in uredniki.

USTAŠKI ZLOČINEC: Že nekaj let se vodi gonja v srbski in hrvatski emigraciji o vprašanju predaje Titu ustaškega zločinca Andrije Artukovića. Ta se nahaja v Združenih Državah Amerike in Tito zahteva njegovo izročitev, da bi mu komunistična sodišča Jugoslavije sodila kot vojnemu zločincu. Hrvati (ne samo ustaši) se trudijo, da do te izročitve ne pride, z obrazložitvijo, da Tito nima pravice, da mu sodi, čeprav je Artuković vojni zločinec. Mnogi ameriški in kanadski Srbi pa delajo z vsemi močmi, da se Artuković preda Titu, da mu Tito sodi. Med temi Srbi jih je večina, ki se s ponosom nazivajo anti-komunisti; to je: v vseh vprašanjih razen glede ustaše Artukovića so nasprotniki Titu. V zvezi s tem prinaša zborniški časopis ISKRA članek enega svojih čitateľjev, v katerem ta obsoja gornje zadržanje Srbov. Kako to, se vpraša on, da vi priznate Titu pravico, da sodi Artukovića, a ste kratili pravico Titu, da sodi Mihailovića. Pisec se čudi tej "dvoumni morali", čeprav ni pravično, da meče Mihailovića in Artukovića v isti koš. Artuković spada kot Nedić, Ljotić, Mušicki, Pavelić, Rupnik itd. - po anglo-ameriškem pojmovanju - v isti koš z Göringom, Ribentroppom, Meissnerjem, Neubacherjem itd., ki so bili v pretekli vojni sovražniki Anglo-Amerikancev. Kot so takoj po vojni Anglo-Amerikanci predali Titu nemškega generala Meissnerja, Neubacherja itd. istotako bi danes ZDA morale predati Artukovića Titu, ker so številni dokazi, da je Artuković vojni zločinec. Ali to pomeni, da ga je treba predati? Ne, ker zločinec Artuković ne bo imel "fair" sojenja.

POLITIČNI HISTORIZEM: Politična zgodovina, resno, nepristransko in znanstveno pisana, je neprecenljivo koristna. Ko pa se zgodovina piše pristransko, pseudoznanstveno in s ciljem, da se moralno podpre poedine totalitarne ideologije, potem je rezultat tega politični historizem, v katerem je polno vsega razen rasnice. Politični historizem obstoja pri vseh narodih. Šolski učbeniki so v vsakem narodu več ali manj zastavljeni tako, da svoj narod predstavljajo v najlepših barvah, a vse ostale v najslabših. A to je ogromno zlo, neoprostljivo zločin tako napram svojemu narodu kakor tudi napram človeštvu sploh. Včasih, kot na primer v Franciji, povzroča politični historizem razdor med narodom. Katoliške šole, na primer, uče v glavnem, da je francoska revolucija bila zločin

revolucioanrjev proti kralju, medtem ko nekatoliške smatrajo francosko revolucijo kot velik in krasen dogodek v borbi za svobodo, enakost in bratstvo.

Emigracije so seveda plodna tla za razvoj političnega historizma. Slovenci so tudi v gotovi meri naklonjeni temu, predvsem separatisti, a srbski in hrvatski separatisti včasih res preidejo vse mere in se tako oddalje od resnice, da pišejo politično-zgodovinske fantazije. Evo dva najnovejša primera: obadva sta univerzitetno izobražena moža, Srb dr. Lazo M. Kostić in Hrvat dr. Stjepan Buč, pa čeprav se na oko razlikujeta (prvi je veliko-Srb, drugi ustaš) imata mnogo skupnega. Sličnost lahko opazi tudi laik, za to ni potreben psihiater.

Dr. Lazo M. Kostić je napisal knjigo "Srbija ali Jugoslavija", politično razpravo, katero je l. 1957 tiskal v Kanadi KANADSKI SRBOBRAN. Dr. Kostić trdi, da je skupnost med Srbi in Hrvati nemogoča in da se mora z njo prekiniti (preseliti prebivalstvo itd) in pravi: "Celo če bi naša ločitev s Hrvati pomenila naš popolni propad, bi mi iz moralnih razlogov raje sprejeli ta propad, kot pa nadaljnje življenje z njimi!" Tako pravi: "Nikoli nisem smatral našega zedinjenja za koristno stvar za Srbstvo... Jaz ki sem proučeval Hrvate v različnih prilikah sem se odvrčal od edinstva z njimi. In stalno me je mučilo to, da je 'zedinjenje' s Hrvati usodno za Srbstvo". Za časa zadnje vojne, pravi dr. Kostić, so mnogi planili, da uničijo Srbe, "v prvi vrsti, vsekakor, naš največji sovražnik, a poleg tega tudi najnekulturnejši, najbolj divjaški narod Evrope, Hrvati". V glavnem, po dr. Kostiću, Jugoslavija pomeni smrt za Srbstvo: "Dovolj je zbranih dokazov da pod jugoslovenskim podnebjem naše srbsko steblo hira in trohni, da v sklopu Jugoslavije mi izginjamo...". Cela knjiga, okoli 160 strani, je v gornjem duhu in dr. Kostić navaja neštotevilne "dokaze", statistiko in podobno, kjer vse Hrvate po vrsti tlači v isti koš z ustaši.

Dr. Stjepan Buč je napisal in izdal v Münchenu l. 1957 brošuro z okoli 60 stranmi, pod naslovom "Karakteristike in usode 'Dušanovih carstev'" (Značajke i sudbina 'Dušanovih Carstva' - Prilog upoznavanju naravi jednoga imperijalizma). V tej "zgodovinsko-politični razpravi" dr. Buč začne pri daljni preteklosti, ter navaja raznovrstne virov, v želji, da "iz prikaza preteklosti razloži sedanjost". Dr. Buč pobija verodostojnost onih zgodnjih zgodovinarjev, ki so trdili, da so se Srbi pojavili pred dvanajstim stoletjem, ali pa, da so tedanje razne državnice na Balkanu bile srbske. Nasprotno, on navaja kot verodostojne one pisce, ki omenjajo kaj v prid Hrvatom, na škodo Srbom. Tako ima on "neizpobitne dokaze" da je meja med Srbi in Hrvati reka Drina. Vsaka zahteva Srbov za ozemljem preko Drine ni nič drugega kot srbski imperializem. Prva Jugoslavija je rezultat srbskega imperializma, "Dušanovo Carstvo", ravnotako kot je sedanja. Agresivnost Srbov, njihov imperijalizem, je v veliki meri produkt religije, "srbskega svetosavja", s katerim je srbski svetnik sveti Sava dal ideološki okvir srbskemu imperializmu. Zato naziva dr. Buč "srbski imperializem", ki je ustvaril današnjo komunistično Jugoslavijo, "komunistično svetosavje". Iz popolnoma drugih razlogov dr. Buč nehote soglaša z dr. Kostićem: "Neukrotljivi vzhodnjaški fanatizem in bolna grabeljivost za tujo zemljo ne uvidi, da je za Srbstvo bila največja nesreča, ko je razširilo svojo oblast na njemu tuja in nasprotna področja preko Drine, Save in Donave l. 1918. V njegovem največjem interesu je: tako glede miru, moči, ugleda - a pravitako tudi ustvaritve predpogojev za ponovno vzpostavitev svoje demokracije, da se umakne na meje od 1918 leta... Vrnjena v svoje prirodne meje - od 1912 - bi šele Srbija postala sposobna biti zaveznik nam Hrvatom..."

SPOMINI DR. MAČKA: Pod naslovom "V borbi za svobodo" (In the Struggle for Freedom) je februarja tega leta izšla iz tiska v New Yorku knjiga spominov dr. Vladka Mačka. Ta knjiga bo brez dvoma izzvala različne odziv pri raznih krogih, pa bo zanimivo brati tudi kritiko o njej v raznih emigrantskih časopisih. Ti spomini, skupaj z mnogimi prejšnjimi brošurami g. Dragiša Cvetkovića, in različni spisi v emigrantskem, izseljeniškem in tujem tisku, nudijo danes že v veliki meri bolj popolno sliko dogodkov tik pred vstopom Jugoslavije v vojno. S tem da so spomini

tiskani v angleščini, se verjetno želi, da služijo kot propagandno sredstvo za "svobodo Hrvatske". Vendar se je bati, da bodo pri demokratsko razpoloženih ljudeh na Zapadu dosegli ravno nasprotno. Dr.Mačku se mora priznati hrabrost, ker se iz knjige lahko zaključi, da je njegova krivda, da je prišlo do Paveličeve NDH ravnotako velika, kot krivda kralja Aleksandra in kneza Pavla. Demokratsko razpoloženi ljudje na Zapadu ne bodo mogli razumeti, a še manj odobriti, razgovore dr.Mačka, takozvanega demokratskega predstavnika hrvatskega naroda, z diktatorjem knezom Pavlom. Brez dvoma se je dr.Maček nahajal pred veliko dilemo: ali bo na čelu jugoslovanske demokratske opozicije proti diktaturi kralja Aleksandra, a kasneje kneza Pavla, ali pa na čelu hrvatskega naroda. Ta druga pot se je izkazala lažja, izgledala je mogoče boljša in koristnejša za Hrvate, medtem ko je ona prva bila dosti težja, nejasna tudi mnogim Hrvatom, a je bila edino koristna ravno za Hrvate.

B.Simonič

PISMA UREDNIKU

Dr.VLADKO MAČEK: G.urednik! V svoji razpravi (KT 226, str.15.) trdi g.Erjavec, da je dr.Maček "izdal svoj sporazum z edino legitimiranimi predstavitelji Srbov", ki ga je sklenil leta 1937. v Farkašiču, ker da je leta 1939. sklenil znani sporazum z Dragišo Cvetkovićem. Čeprav zastopa g.Erjavec pri tem obče mišljenje, kaže, da je netočno. V nedavno objavljeni knjigi dr.Mačka ("In the Struggle for Freedom") so tedanji dogodki takole popisani (v povzetku): Ko je Cvetković obiskal Mačka, da bi začel z njim razgovore glede sporazuma, mu je Maček dejal, da ne bi bilo fair, če bi sporazum sklepal brez srbske opozicije. Tako so bili razgovori odloženi za deset dni, da je mogel dr.Košutić potovati v Beograd in predložiti srbskim političnim prvakom dva postopka, med katerima naj po tem odločijo: 1) da prepuste knezu Pavlu, da zastopa srbske koristi, ali 2) da najprej oni razgovarjajo z dr.Mačkom in dosežejo najprej z njim sporazum, nakar bi ga dr.Maček sklenil s knezom in Cvetkovićem "v imenu Udružene opozicije", čije šef je bil. Srbi so odbili oba predloga. Ko so ka sneje razgovori med Mačkom in Cvetkovićem zašli na slepi tir, so to hoteli izkoristiti samostojni demokrati, ki so sodelovali s HSS v "Seljački demokratski koaliciji", da bi ob dvanajsti uri pripravili srbske politike k pameti. Ko je potem Sava Kosanović privedel v Kupinec Milana Grola (Demokrata), se ta v dveurnem razgovoru ni dotaknil niti ene od ločilne točke, pač pa se je omejil na frazarjenje. Ker tako dr.Maček ni uspel s srbskimi opozicionalci, ki so očitvidno bežali pred sporazumom, in ker je tudi dobil iz Ženeve od dr.Krnjevića sporočilo, da je svetovna vojna pred durmi, se je odločil, da na prih.sestanku s Cvetkovićem pustiti in brez nadaljnega sklene sporazum, češ da ga bo kasneje itak še vedno moč revidirati. - Če ta dr.Mačkova verzija drži, potem ni govora o kakem "izdajstvu". Mogoče je razpravljati edino le o tem, če je bila Mačkova poteza sklepanja sporazuma s knezom politično dalekovidna ali modra, čeprav ob tem ne bo težko predpostavljati, da je dr.Maček postopal v dobri veri in želji, da bi koristil svojemu narodu in pripomogel k postopni konsolidaciji skupne države.

KONKURENCA "KLICU"? - G.urednik! Čeprav sem izven Evrope, so mi vendar poslali časopis "Pismo", ki ga izdaja "Slovenska pisarna" v Londonu, urejuje pa njen šef g.F.Sekolec, ki je obenem menda tudi zaupnik Slov. ljudske stranke v Angliji. Moj prvi vtis je bil, da gre za nov list te stranke, ki naj bi delal konkurenco "Klicu Triglava". "Pismo" namreč precej obširno ponatiskuje govore iz članke iz časopisja SLS ali vsaj bližje njej. Zanima me, če bo s tako vnemo ponatisnilo tudi kdaj kak članek iz "Klica", kar pogosto delajo časopisi ob mejah in v emigraciji. Kakšno je Vaše stališče do tega obnovljenega "Pisma", ki ga je že pred leti izdajal č.g.Kunstelj?

BIKA ZA ROGE: G.urednik! V glasilu Srbske patriarhije je bil objavljen članek njihovega zgodovinarja Stranjakovića o prvem hrvatsko-srbskem sporazumu iz 60-ih let minulega stoletja o "federativni jugoslovanski državi". Izdelali so ga Štrosmajerjevci in Srbijanci in v bistvu potrjuje tezo g.V.Vilderja, ki jo je prikazal v svojem "Biku za roge". -v.

NA NASLEDNJIH STRANEH SLEDI ZAKLJUČEK RAZPRAVE g.F.ERJAVCA

"IZ BOJEV ZA SLOVENSKO AVTONOMIJO"

Razmejitev države po čisto etničnih principih je zato kratko in malo neizvedljiva, zato je tudi smešno sploh razpravljati o kaki slovenski "državi", hrvatski "državi" in srbski "državi", ki naj bi se potem povezale v Jugoslavijo kot višjo državno tvorbo, n.pr. zvezno državo. Treba je torej kombinirati etnični in zgodovinsko-teritorialni princip, iz česar pa potem že jasno rezultira Bosna-Hercegovina kot samostojna politična edinica. Ker sem razpravljal o tej že ob drugi priliki (glej članek "Meja na Drini"), ni potrebno, da bi govoril o njej še na tem mestu. Le to naj ponovno poudarim, da je brez samostojnega obstoja te kakršna koli uspešna rešitev srbsko-hrvatskega vprašanja sploh nemogoča in nemogoč sploh vsak razgovor s Hrvati, dokler postavljajo megalomanske imperialistične zahteve po Bosni-Hercegovini do katere nimajo sploh nobene pravice (to je priznal že celo sam dr.Maček).

Na podlagi teh ugotovitev moremo priti potem le do zaključka, da more biti Jugoslavija razdeljena na Slovenijo, Hrvaško (a seveda ne v historičnem temveč v etničnem smislu), Bosno-Hercegovino in Srbijo, dočim naj bi Makedonija o svojem bodočem položaju odločala sama. Ker je Črna gora etnično izključno srbska pokrajina, Vojvodina pa po absolutni večini (tu živi 53% Srbov, ostalih 47% pa tvorijo drobci 14 drugih narodnosti), je samo po sebi umevno, da nimamo Slovenci in Hrvatje nobene pravice mešati se v ureditev njiju odnosov s Srbijo, enako, kakor naj bi tu di Dalmatinci še sami odločali o njihovem razmerju s Hrvaško. Jako verjetno je, da bi nobena zadovoljiva rešitev ne mogla biti daleč od sedanje Titove, le tu in tam bi bile najbrž potrebne kake korekture (n.pr. ob sedanji bosensko-hrvatski meji iz etničnih razlogov) in verjetno je, da bi bilo ponekod težko prezreti še imperativne gospodarske vidike (n.pr. izhod Bosne-Hercegovine na morje). Ker moramo že a priori izločiti vsak nacionalno imperialistični šovinizem, so vsaj objektivni obrisi politične razdelitve države dokaj jasni in pri količkaj dobre volje ne more nastati nobenih težav tudi glede podrobnosti, kajti v vseh spornih primerih naj bi odločalo izključno le neposredno prizadeto prebivalstvo samo, ne pa nestrpni politikanti. Dodati bi bilo potrebno le še to, da morajo imeti take edinice državnoopravni in ne le administrativni značaj.

Najtežji bo pa seveda problem odnosov posameznih političnih edinic do skupnosti, to je do države. V tem pogledu doživljamo danes prave licitacije v demagogiji. Kako naj bi se te edinice nazivale, je za resnega človeka seveda čisto brezpomembno. Močno centralistična Avstrija je bila razdeljena na kralještva, nadvojvodine, kneževine itd., podobno tudi Nemčija, U.S.A. so sestavljene iz 49 "držav", enako Brazilija, drugod imamo province (n.pr. v Kanadi), Švica ima "kantone", Tito je uvedel "republike" itd. Gre za vsebino razmerja med edinicami in celoto in ne za besede. Večkrat beremo sklicevanja na razne tuje primere, toda ne smemo pozabiti, da si vsaka država ureja svojo notranjo strukturo po svojih individualnih okoliščinah in potrebah. Tudi naše etnične, zgodovinske, politične, kulturne, geografske, klimatične, gospodarske in dr. prilike so v svoji pestri raznolikosti čisto individualne, zato je popolnoma nemogoče iskati tujih vzorcev, ki bi jih kopirali, temveč moramo najti rešitev, ki bo ustrezala našim lastnim razmeram, potrebam in zahtevam. Živo življenje sploh ne pozna šablon, zato je med "edinstveno" državo in "sodržavjem" vse polno odtenkov in je večkrat celo težko odločati, ali naj prištevamo kako državo k decentralizirani državi ali k zvezni (n.pr. današnja Avstrijo). Že pred več kot dva tisoč leti je Aristotel učil, da je treba izbrati ustavo, ki je razmeram najbolj primerna. Tujina nam more nuditi le bolj ali manj koristne pobude.

Glavni kriterij za določevanje vsebine odnosov med posameznimi edinicami in celoto morejo biti pri nas predvsem obrambni, etnični in gospodarski, v kolikor toliko vidni meri pa tudi zgodovinski i.dr. Obrambni vidiki so aktualni predvsem za nas Slovence, ki smo na zunaj nedvomno najbolj ogroženi, v dokajšnji meri velja to tudi za Hrvate, dočim so Srbi relativno najvarnejši, ker na njihovo ozemlje ne aspirira nobena država, ki bi bila močnejša od njih samih. Uspešna obramba pa kategorično diktira največjo enotnost. Skrajno neresno je mnenje, da bi bile "vojaške jedinice v času miru lahko pod kompetenco narodnih (t.j.pokrajinskih) vlad" (gl.Avsenekov članek v listu "Slovenija", št.7.1.1956.) Le kje na svetu obstoji taka "vojska" in kako bi ona izgledala ob uri resne nevarnosti? Demagogija je, sklicevati se na vojsko prve Jugoslavije, ki je razpadla skoro čez noč navzlic svoji "enotnosti". Vzrok njenega razpada ni bila enotnost, temveč koruptnost in nesposobnost njenih voditeljev, njen anahronistični ustroj in obožitev, politikarjenje njenih generalov, pomanjkanje vsake ideje v njej in uničujoči vpliv vse notranjepolitične anarhije na njo, a vzrok tega je bilo dejstvo, da je postala vojska izključna domena neodgovornega dvora brez najmanjše kontrole vlade in narodne skupščine. Za resnega človeka mora biti izven vsake diskusije, da mora biti vojska strogo enotna, pod izključno in strogo kontrolo vlade in parlamenta, da je treba v njej že v kali onemogočiti oficirjem vsako samovoljno politikarjenje, da morajo uživati v njej absolutno enakopravnost vsi narodi, vse vere in vse pokrajine, česar v prvi Jugoslaviji ni bilo, in da mora tudi v vojski vladati demokratični duh. Naloga vojske tudi ni "braniť kraja", temveč izključno le državo, ki jo vodi odgovorna in demokratska vlada.

O potrebi enotne zunanje politike menda tudi ni treba govoriti. Glede nje bi se lahko navedlo skoro prav isto kot glede vojske. Zunanjepolitični aparat prve Jugoslavije ni odrekel zato, ker je bil "enoten", temveč zato, ker je bil monopol dvora ter ozkega privilegiranege srbijanskega kroga in ki ga je puščala skupščina brez vsake kontrole. Naša narodna skupščina je bila ena izmed redkih brez zunanjepolitičnega odbora. O zunanji politiki se je nekoliko govorilo le ob priliki debat o proračunu zunanjega ministrstva in še tedaj so bile te debate na vprav obupno revnem nivoju. Tudi tu bi bilo treba ustvariti vsa učinkovita jamstva, da bodo v njenem aparatu primerno zastopane vse pokrajine in narodi in da bo budno varovala interese vseh naših narodov, kar se doslej ni vršilo (za koroške Slovence se n.pr. naša zunanja politika s slovenskim političnim predstavništvom vred sploh ni brigala) in da bo pod stalno kontrolo parlamenta.

Precej podobno je z velikim delom gospodarstva. Moderno gospodarstvo se more uspešno razvijati le na čim obsežnejših ozemljih zato ne trpi nobenih provincializmov in se danes celo velike in kapitalno močne države z visoko razvito industrijo povezujejo v enotna gospodarska področja (glej najnovejšo evropsko gospodarsko skupnost, a skandinavsko je že na vidiku.) Agrarno pasivna Slovenija more živeti samo od industrializacije, a nima ne kapitalov in je skoro brez surovin. Industrija se more v njej razvijati le tedaj, ako ima dovolj velik in še z zaščitnimi carinami primerno zavarovan notranji trg. Precej podobno je tudi s Hrvatsko, ki pa je vsej toliko na boljšem, da ni agrarno pasivna. Za ostale pokrajine bi lahko navedel druge razloge. Tudi vitalni gospodarski interesi nam torej velevajo prav znatno gospodarsko "enotnost" in vse, kar je v neposredni zvezi z njo (carinska in tarifna politika, vse glavne komunikacije, glavna načela delavskega prava, precejšen del gospodarske zakonodaje itd). Popolnoma onemogočiti je treba le, da bi mogla centrala kakor koli ovirati gospodarski razvoj katerekoli pokrajine in v kakršnikoli obliki, kakor se je to dogajalo v preteklosti (n.pr.pri podeljevanju koncesij in kreditov Narodne banke) in izključiti vsako možnost gospodarske eksploatacije katere koli pokrajine v korist privilegiranih, kakor se

je tudi dogajalo v toliki meri v preteklosti (n.pr. pri davčni in investicijski politiki). Poudarjam pa, da je pomoč gospodarsko razvitejših in močnejših pokrajin zaostalim vendarle tudi v korist prvih (izgradnja komunikacij v Bosni-Hercegovini bi n.pr. le razširila slovenski industrijski trg in ji olajšala dobavo mnogih surovin), popolnoma izključeno je pa seveda, da bi nekatere pokrajine morale skoro nekako vzdrževati druge ("pasivne"), kakor se to že vrši od prevrata l.1918. do danes.

Skoro vsa druga področja, kakor politično upravo, šolstvo, sodstvo, znatni del gospodarske politike (agrarno, obrtno, industrijsko, zadružno itd.), komunikacije lokalnega značaja, vse socialne ustanove in dr. morejo brez vsake škode za državo bolj ali manj "suvereno" voditi pokrajine same. Pravim "bolj ali manj", kajti samo v veliko korist vsega prebivalstva je, ako so še tudi moške druge stvari izenačene vsaj v načelnih obrisih. Državljanstvo in domovinsko pravo mora biti enotno za vso državo, delavec mora uživati bonitete raznih socialnih zakonov v enaki meri po vsej državi, dijaštvu višjih šol je treba omogočiti študij po vseh pokrajinah, kar je nemogoče, ako ni ustroj teh šol vsaj podoben, vse vere morajo uživati enako svobodo po vseh pokrajinah, razsodbe sodišč morajo biti izvršljive po vseh pokrajinah in pravni interesi prebivalca vsake pokrajine enako zajamčeni v vsaki pokrajini itd. Ravno na teh stvareh smo pa mi Slovenci še najbolj interesirani, ker smo mi v vseh pogledih najbolj navezani na druge (n.pr. glede izvoza naših industrijskih proizvodov, našega odvišnega izobraženstva itd). Že samo iz tega jasno sledi, da mora biti zakonodaja trojna: a) vsedržavna, ki jo vrše osrednji državni zakonodajni organi in ki je obvezna za vso državo; b) okvirna, ki jo tudi vrše osrednji državni zakonodajni organi, a ki določa samo okvirna, osnovna načela, podrobnosti in njih aplikacijo pa določajo potem pokrajinski izvršni zakoni po svojih lastnih potrebah in razmerah; c) pokrajinska zakonodaja, ki jo vrši vsaka pokrajina "suvereno", a ki vendarle ne sme nasprotovati skupnim ustavnim določbam, toda nadzorstva nad tem ne vrše politični organi (osrednja vlada) temveč pristojna neodvisna sodišča, enako kakor pristoji tudi tolmačenje vseh zakonov le popolnoma neodvisnim sodiščem ne pa političnim organom.

Kako nazivljemo tako državno strukturo? To niso več avtonomije v običajnem pomenu besede in ki se nanašajo prvenstveno le na upravo (taka "avtonomija" se tudi pravilneje imenuje "decentralizacija"), temveč gre za teritorialno avtonomijo z obsežno lastno zakonodajno pravico, ki "suvereno" ureja vsa področja, ki se tičejo le njenih individualnih zadev. Tudi ne gre tu za to, kaj država "prepušča" pokrajinam, temveč gre za izvirne, naravne pravice pokrajin, ki jih te prepuščajo državi za uspešno izvrševanje njenih funkcij in nalog, kakor opažamo v razvoju modernega življenja, da začenjajo celo države same odstopati dele svoje suverenosti v korist višjih mednarodnih ustanov, tako da danes že niti o absolutni suverenosti držav skoro ne moremo več govoriti. Pri naznačenih odnosih nimajo pokrajinski organi le obsežnih kompetenc na svojem lastnem ozemlju, temveč tvorijo pokrajine na eni strani objekte skupne državne oblasti, na drugi strani pa tudi nje ne subjekte in "državna oblast, ki gospoduje nad združenimi člani ni nič drugega kakor njih skupna volja" (Pitamic). Tako državo s tako notranjo strukturo nazivlje državna pravna veda "zvezno državo" (federacijo), kakršne so danes n.pr. Nemčija, Avstrija, Svica, Brazilija, USA, Kanada, Avstralija itd. Že iz samih teh imen lahko dobro razvidimo, da so med njimi močne države z najvišjim blagostanjem in vzorno notranjo konsolidacijo kljub temu, da ne poznajo nobene "edinstvenosti".

Kar mi potrebujemo, ni "edinstvenost" temveč enotnost. "Edinstveno" imenujemo tako državo, v kateri so državni organi imenovani brez ozira na posamezne dele države in so vse nižje upravne

edinice bolj ali manj podrejene centralni oblasti, dočim za "enotnost" države zadostuje že "enotnost prava v smislu skupne odvisnosti vseh pravnih pravil od skupine pravil, ki so nad vsemi drugimi, ki veljajo na vsem državnem ozemlju... in ki jih imenujemo ustavo ali konstitucijo, ker se šele na njeni podlagi ustanavljajo ali kontituirajo ostala pravna pravila" (Hitamic). Edinstvenosti odgovarja v praksi centralizem, a za enotnost pa že dovoljno jamči federacija, ki ustvarja državi trdno notranjo strukturo, obenem pa daje posameznim sestavnim delom tudi vse možnosti, da praktično neomejeno razvijajo vse svoje lastne tvorne sile za svoje individualne potrebe. Nekdanja naša "edinstvenost" nas je razbijala, enotnost (federalizem) nas pa more samo povezovati.

Med nami se omenja večkrat tudi sozvezje (konfederacija). Novejša politična in pravna zgodovina pozna več takih primerov, a v praksi se ni obnesla še nobena in je večina njih obstojala komaj po nekaj let (USA n.pr. samo 9 let) in so nekatere sploh propadle (n.pr. Renska zveza), druge pa prešle v federacije (n.pr. USA, Svica, Avstralija itd.) Politične, gospodarske in socialne okoliščine, kakor jih razvija naš čas, konfederacije praktično vprav izključujejo, kakor je n.pr. razvoj gospodarstva moral že davno pomesti s srednjeveškimi avtarkijami in zapori posameznih provinc, ker predstavljajo bolj oviro kot pospeševanje razvoja sestavnih delov in skupnosti. Nekaka konfederacija bi mogla postati "združena Evropa", o kateri sanjajo idealisti, a niti pristasi te ne nazivljejo svojega gibanja konfederativnega temveč federativno.

Vse kaže tako, da katastrofa, ki smo jo doživeli, velikega dela naše emigracije ni izučila mnogo, temveč je mnogim še zamegljala jasno in objektivno presojanje naše polpreteklosti in naših problemov, pri enem delu pa celo potencirala strasti, ki so nas privedle tja, kjer smo danes. S pričujočo razpravo sem želel pokazati:

- 1) naše zablode v preteklosti;
- 2) da teh nikakor ni zakrivil en sam narod (Srbi), temveč smo jih zakrivali prav vsi, radi česar je večno obtoževanje samo drugih krivično, le prepogosto gola demagogija, ki se pa žal le prevečkrat poslužuje celo očitnih falzifikatov dejstev;
- 3) da nam je sejanje medsebojne mržnje že doslej samo neizmerno škodovalo, a v bodoče nas bo uničilo, ako se ne izpametuje mo, kajti mržnja je vedno samo destruktivna, a pozitivne vrednote moreta ustvarjati samo trezna objektivnost in ljubezen;
- 4) da naš problem nikakor ni nerešljiv, temveč da si že samo z nekoliko dobre volje in iskrenosti prav lahko ustvarimo lep skupni dom, ki bi zadovoljeval vse upravičene zahteve vsen naših narodov na znotraj, obenem pa vsem nudil maksimalno mero varnosti na zunaj.

Edino zdrav temelj, izhodišče in pravec za vse praktično politično in socialno delo nam pa moreta nuditi samo pravičnost in iskrena demokracija. Uničenje teh nam je uničilo že prvo Jugoslavijo in upropastilo nas vse. Preživeli bodo to temno dobo le tisti, ki jih je naša žalostna preteklost res kaj izučila in so voljni kreniti na nova, iskreno demokratična pota.

...ooOoo...